

חוברת דברי תורה

שהשי"ת זיכה אותי
מיכלא איטא רבינוביץ

חשון תשנ"ז
עיה"ק ירושלים ת"ו

בתי נייטין 48
ירושלים

הקדמה

ישמחו הנכדים ויגילו הנינים בהדפסת **דברי תורה** של אמנו וסבתנו מנביית תליט"א, אשת חבר לאבינו עט"ר שליט"א, ת"ל שזכיתי לערוך קונטרס זה, ונתבקשתי מאמי תליט"א לציין שכל המקורות מתנ"ך, חז"ל, ושאר ספרים, אינה מעשי ידיה.

וכבר היה זאת לעולמים, על נשים שלמדו, וחידשו חידושים, ואף נדפסו חידושיהם בספרי בעליהם, או בספרי בניהם נכדיהם. זאת רואים כבר מימות דור מתן תורה^(א), ותקופת הנביאים^(ב), תנאים^(ג), ואמוראים^(ד), ראשונים^(ה), ואחרונים^(ו), עד דור האחרון^(ז). ולכן הרהבתי עוז להדפיס קונטרס זה במהדורה מצומצמת, פנימי להמשפחה.

ב"ה

אלמן יצחק ב"ר הכהן

מקורות

(א) בנות צלפחד חכמניות הן, דרשניות הן (נצח נמרץ דף ק"ט

ע"ב)

(ב) דבורה אשה נביאה, שפטה את ישראל (שופטים ד', ד')

ארבעים שנה (קדר עולם נצח פרק י"ב), או שהיתה מלמדת להם

הדינים (מוס' שנועם דף כ"ט ע"ב ד"ה שנועם).

(ג) ברוריא בת התנא רב חנינא בן תרדיון, ואשתו של התנא

רבי מאיר, למדה שלוש מאות שמעתינא ביומא (פסחים דף ס"ב

ע"ב), ומובא בש"ס (נרכוז דף י' ע"א, פירושין דף נ"ב ע"ב) חידושים

ממנה, וגם היתה חולקת עם התנאים, בשתי דינים בטהרת

כלים, וחצדיקו דבריה (מוספמא כלים ב"ק פרק י' הלכה ט', ב"מ פרק א'

הלכה ג').

(ד) ילתא אשתו של רב נחמן, מובא בש"ס (נרכוז דף נ"א ע"ב,

קידושין דף ע' ע"ב, חולין דף ק"ט ע"ב) חידושים.

(ה) שו"ת תשב"ץ (פרק ג' סימן ע"ח) וז"ל: שמעתי מאבא מארי

ז"ל שאמר בשם הרבנית אשת הרב ר' יוסף ב"ר יוחנן,

ומביא ממנה תירוץ על קושיית תוספות (נפסקים דף ג' ע"ב),

וסיים התשב"ץ ותירוץ יפה הוא זה (הוצא בשם הגדולים להמיר"א

מערכת גדולים חזק ר' קונטרס אחרון ס"ק ה').

(ו) הרב יוסף יוזפ הכהן, בנו של הפרישה מספר בהקדמה

לספר אביו (פרישה על טור יורה דעה) על אמו (אשתו של הסמ"ע

והפרישה) שהיתה עוסקת בתורה פרשת השבוע עם פירוש

רש"י ושאר מפרשים, וכשיברו על השלחן דברי תורה,

היתה אוזרת כגבר חלציה במשא ומתן דברי תורה,

ולפעמים אשר המציאה מדעתה איזה פשט מתוק מדבש

נופת וטופנה שפתותיה, ומביא (שם) שתי דינים שחידשה

בהלכות הדלקת הנרות.

בשו"ת חות יאיר (נפקדמה) מספר על זקנתו שהיתה יחידה

במינה בדורה בתורה, ונהירנא שהיה לה מדרש רבה בלי פירוש, ולמדה בה על פי השגתה ושכלה, ובמקומות רבות השיגה על הרב מתנות כהונה, ופירשה באופן אחר, שכל השומע יבחין שהדין עמה, ואיזה דברים מהם כתבתי בכרכים משמה, וכן עשתה בפירוש מחזורים וסליחות, ובפירוש רש"י בחומש, ועשרים וארבע, ובתרגומים, וכמה פעמים שנתחבטו בדבר גדולי הדור, ובאה היא והושיטה בקנה.

בשו"ת זכרון יוסף להגאון רבי יוסף שטיינהארט אב"ד דק"ק פירדה, הביא פשטים מאשתו הרבנית (הנ"ל) (הנ"ל) (הנ"ל).

הבן איש חי (נפטר ר"ת) פתח, קונטרס קודש ימים מלך א' סימן ט"ו) כתב שאין ראוי לנשים לומר תיקון חצות, מיהו בתורה שבעל פה אין קפידה, וכן מנהג הנשים בביתנו שעומדים באשמורת קודם עלות השחר - ולומדות פתיחת אליהו ז"ל, וקצת לימוד כיוצא בזה, וזקניתי תנצב"ה היתה לומדת י"ח פרקי משנה.

(ז) הרבנית אשת הגאון רבי איסר זלמן מלצר בעל אבן האזל, היתה זוכרת תנ"ך על פירושי, ובקיאותה בתנ"ך היתה מופלאה, באחד הימים הסבו גדולי תורה על שלחן בעלה, ודיברו מתוס' (צ"מ דף כ"ג ע"ב ד"ה נאשפז) שהביא פסוק ממשלי (כ"ו, י"ד) "מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכם, בערב קללה תחשב לו" אמרה שבמשלי לא כתיב "בערב".

הרבנית אשת הרה"ג ר' שלמה הכהן קוק רבה של רחובות, נדפס ממנה ספר "מחשבת יהודית" והוא עיונים לפרשיות התורה ומאמרים על הרבה נושאים ואגדות חז"ל. וכן חיברה ספר "עיונים בסיפוריו של רבי נחמן מברסלב" ז"ע. הרבנית רבקה רחל ציינזסקי בת הרה"ח ר' מרדכי יהודה איינפלד, בספר "שושנת העמקים" נדפסו נאומים והרצאות ממנה (והרשימה עוד ארוכה).

תורה

פרשת נח

ויברך אלקים את נח ואת בניו - ומראכם
וחתכם יהיה על כל חית הארץ^א

נשאלת השאלה, למה בכל זאת רואים שחיות
טרף, טורפים בני אדם, הלא ה' בירך שהחיות
יפתרו מהאדם.

רק אם בן אדם מתנהג כמו "חיה" אז הוא
נותן כח לחיות טרף, שיטרפו בני אדם.

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים^ב

מלשון הפסוק משמע שדור הפלגה היו
באחדות, "שפה אחת ודברים אחדים", וא"כ

א. בראשית ט', א'-ב'.

ב. בראשית י"א, א'.

צריכים להבין הגם שכפרו בעיקר^ג, מ"מ למה
קיבלו דוקא העונש "ויפץ ה' אותם משם על פני
כל הארץ"^ד, בו בזמן שהיו באחדות, ולא
קיבלו עונשים אחרים.

רק אפשר לומר ד"דברים אחדים" הכוונה
שכל אחד רצה דוקא אותו דבר שיש לחבירו,
ואם לא יכלו להשיג זאת בדרך הישרה, השיגו
זאת באיסור, לכן נענשו ובלבלו את שפתם,
ופיזרו אותם על פני העולם.

פרשת לך לך

ויאמר אברהם אל לוט - הלא כל הארץ לפניך

ג. רש"י שם י"א, א', ט'.

ד. בראשית ט', ח'.

הפרד נא מעלי, אם השמאל ואימינה, ואם הימין
ואשמיאלה^ה

צריכים להבין, הרי אברהם אמר ללוט "הפרד
נא מעלי" וכי זה לבד לא מובן, שצריך לפרט
אם ילך לשמאל, הוא ילך לימין, הרי בתורה אין
מילים מיותרות.

רק אם רוצים להתרחק מאנשים שלא
מתנהגים בדרך הישרה והנכונה, צריך להתרחק
מהם מהקצה אל הקצה אבל באמצע הדרך זאת
אומרת פשרה, לא מספיק להנצל מהם, ולכן
הוסיף אברהם ואמר "אם השמאל ואימינה, ואם
הימין ואשמיאלה".

פרשת תולדות

ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשיו
ויקרא שמו יעקב^(א)

אפשר לומר רמז נוסף למה נקרא שמו יעקב,
ד"יעקב" אותיות "עקבי", ואיתא בחז"ל^(ז) א"ר
אבא בר כהנא, לא עמדו פילוסופין בעולם
כבלעם בן בעור, וכאבנימוס הגרדי, נתכנסו כל
אומות העולם אצלו, אמרו לו תאמר שאנו
יכולים ליזדווג לאומה זו, אמר לכו וחזרו על
בתי כנסיות ועל בתי מדרשות שלהן, ואם
מצאתם שם תינוקות מצפצפין בקולן, אין אתם
יכולים להזדווג להם, שכך הבטיחן אביהן ואמר
להם^(ח) הקול קול יעקב, בזמן שקולו של יעקב

ו. בראשית כ"ה, כ"ו.

ז. מדרש רבה פרשה ס"ה ס"ק ט"ז.

ח. בראשית כ"ז, כ"ב.

מצוי בבתי כנסיות אין הידים ידי עשיו, ואם לאו, הידים ידי עשיו, אתם יכולים להם (עכ"ל).

וזה בא ללמד אותנו כיצד אנחנו יכולים להחליש את כוחו של עשו אך ורק שנלך בדרך התורה הסלולה לנו מדוד לדור בלי שום שינויים, כמו שכתוב^ט) אם לא תדעי לך היפה בנשים, צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותך על משכנות הרועים^י).

פרשת כי תשא

והסדרתי את כפי וראיתי את אחורי, ופני לא יראו^{יא})

ט. שיר השירים א', ח'.

י. וברש"י שם.

יא. שמות ל"ג, כ"ג.

אפשר לומר, אם אדם מחזיק את עצמו בבחינת "אחורי" לא להתבלט, ולהיות תמיד נחבא אל הכלים^(ב), הוא יכול להגיע להבין גדלות ה', אבל מי שחושב עצמו בבחינת "לפני" לנכבד, ותמיד רוצה להיות למעלה מכולם "לא יראו" גדלות ה'.

פרשת בהעלותך

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו
(שבעת הנרות^{יג})

אם רוצים לחנך את הילדים שילכו בדרך
התורה, דזה מרמז הנרות, כדכתיב^{יד} נר ה'

יב. שמואל א'. י', כ"ב.

יג. במדבר ח', ב'.

יד. משלי כ', כ"ז.

נשמת אדם, אז ההורים צריכים להיות הדוגמא האישית כמו "המנורה" שהיא מאירה, אז כודאי "יאירו שבעת הנרות" אלו הילדים שיאירו בדרכי ה'.

ותדבר מרים ואהרן במשה^{טו}), והנה מרים מצורעת כשלג^{טז})

צריך להבין למה נענשה מרים על שדיברה לשון הרע על משה, הרי התורה מעידה^{יז}) והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, אם כן בטח מחל לה משה על זה, ולמה נענשה.

רק לפעמים אצל אדם גדול, אפילו הוא מוחל לחבירו על העוולות והיסורים שגרם לו,

טו. במדבר י"ב, א'.

טז. במדבר י"ב, י'.

יז. במדבר י"ב, ג'.

אבל השי"ת לא מוחל על זה, וחבירו גענש אפילו שמחל לו באמת, כדאמרו חז"ל (יח) שאני צורבא מרבנן דקודשא בריך הוא תבע ביקריה.

פרשת עקב

והיה אם שכח תשכח את ה' אלקיך (ט)

ואיתא בחז"ל (כ) "והיה" לשון שמחה בכל מקום. וקשה איזה שמחה היא ששוכחים מה'. רק אם בן אדם שוכח מלהיות בשמחה, הוא יכול לשכוח מה', וזהו "והיה אם שכח" ששכחת מלהיות בשמחה או "תשכח את ה'" תוכל להגיע לדרגה שתשכח את ה' אלקיך.

יח. ברכות דף י"ט ע"א.

יט. דברים ח', י"ט.

כ. מדרש לקח טוב פרשת ואתחנן ו', י'.

פרשת שופטים

כי השחד יעור עיני חכמים כא)

צריך להבין מה האשמה של העינים, וכי הם מקבלים את הכסף, אם היה כתוב שהידים שלקחו השחד יתיבשו, היה לכאורה מובן יותר.

רק אדם שעובר עבירה, קודם העין רואה, ואח"כ הלב חומד, ואח"כ הגוף עושה את העבירות כב), דהעינים מסרסים לגוף את העבירה כג), והם האחראין על ביצוע העבירה, ולכן צריך להעניש את העינים, כי הם הראשונות לסרסורי העבירה.

כא. דברים ט"ז, י"ט.

כב. רש"י במדבר ט"ו, ל"ט.

כג. רש"י שם.

נביאים

ירמיה

כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת
כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה
(כד)

אפשר לומר שפסוק זה נאמר לכל הדורות
והתקופות, שאם נמצאים בדור שדת יהודית
ירודה בשפל המדריגה, שדומה למדבר שממה
ברוחניות, ובן אדם מתהלך בדרכי ה', שומר
ומקיים מצוות התורה במסירות נפש, ה' זוכר
חסד זה, וזה נחשב לחסד נעוריך אהבת
כלולתיך.

ישעיה

והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש
יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים כה)

צריכים להבין הרי "והיה" הוא לשון שמחה
בכל מקום כו), ולכן מה השמחה שישארו מכל
ישראל מתי מעט.

רק השמחה היא על מי שישאר באחרית
הימים לפני ביאת משיח צדקנו, באמונה חזקה
בשמו יתברך בלי שום פשרה, אז שמחה הוא
לה' יתברך.

הוי האומרים לרע טוב, ולטוב רע. שמים חושך
לאור, ואור לחושך. שמים מר למתוק, ומתוק
למר כז)

כה. ישעיה ד', ג'.

כו. מדרש לקח טוב פרשת ואתחנן ו', י'.

כז. ישעיה ה', כ'.

משמעות הדברים לפי ענית דעתי, שמה שהיה נחשב ומקובל בדורות ראשונים לדבר רע, ז"א מידה רע, נחשב בדורות שלנו לדבר טוב, למידה טובה. ומה שהיה נחשב ומקובל בדורות ראשונים לדבר טוב, נחשב בדורות שלנו לדבר רע, למידה רעה, ולהתנהגות לא טובה.

לכן הנביא מתריע ומוכיח בכמה לשונות, כדי להדגיש עד כמה אנחנו מתדרדרים מהדרך הישרה והנכונה שסללו לנו אבותינו מדורות הראשונים.

והיה העקב למישור (כח)

הפסוק מתאר, איך שתראה הגאולה לעתיד לבא.

אבל אפשר ללמוד מזה עוד דבר חשוב, שאם

בן אדם יושב ללמוד מתוך ביטול ושפלות, אז יכול להשיג שכל ענין קשה ומסובך בלימוד שמרמז ל"עקב", יהיה אצלו "למישור", ברור לחלוטין.

כתובים

תהלים

ואדם ביקר כל ילין, נמשל כבהמות נדמו^{כט},

אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו^ל

אפשר לפרש הביאור של שני פסוקים אלו

הדומים כמעט זה לזה, דתיבת "ביקר" קאי על

כט. תהלים מ"ט, י"ג.

ל. תהלים מ"ט, כ"א.

התורה, כדכתיב (לא) יקרה היא מפנינים, שקאי
 על התורה (לב), ולכן "אדם ביקר כל ילין" אם בן
 אדם לא לן באהלי תורה, ז"א שלא לומד תורה
 בקביעות, אז "אדם ביקר כל יבין" אדם זה לא
 מבין התורה, ולכן "נמשל כבהמות נדמו"
 שנחשב לבהמה, שאין לה בעולמה אך ורק את
 האבוס, ז"א האוכל שלה.
 וסביביו נשערה מאד (ג)

ודרשו חז"ל (לד) מלמד שהקב"ה מדקדק עם
 סביביו (צדיקים הדבקים בו^{לה}), אפילו כחוט
 השערה.

וצריך להבין, למה באמת צריך לדקדק אתם,

לא. משלי ג', ט"ו.

לב. סוטה דף ד' ע"ב.

לג. תהלים נ', ג'.

לד. ב"ק דף נ' ע"א.

לה. רש"י שם.

הרי לכאורה הם ראויים לפרוטקציה, דהרי הם צדיקים, ומקיימים הכל למהדרין כהלכה.

רק כתיב לו) "וצדיק יסוד עולם", וידוע שאם נהיה סדק או פגם ביסוד של בנין, אז כל הבנין בסכנת התמוטטות, לכן מדקדק הקב"ה עם הצדיקים, כי הם "היסוד של העולם".

כמעט אויביהם אכניע, ועל צריהם אשיב ידי לו)

צריכים להבין למה רק "כמעט אויביהם אכניע" ולא לגמרי, עוד צריכים להבין מי הם "האויבים" שעליהם רק "כמעט אכניע", ומי הם "צריהם" שעליהם "אשיב ידי".

רק אפשר לומר ש"צריהם" הכוונה על הגויים הצרים על עם ישראל עליהם "אשיב ידי" להשמידם לגמרי.

לו. משלי י', כ"ה.

לז. תהילים פ"א, ט"ו.

אבל "אויביהם" קאי על יצר הרע, כדאיתא בחז"ל (לח) ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו (ט), רבי יהושע בן לוי אומר זה יצר הרע (עכ"ל), שהוא האויב הכי חזק של האדם, ולכן כל זמן שאנו בגלות, לא יכול ה' לסלק לגמרי את היצר הרע מאתנו, כי הוא זקוק לקיום העולם, כמו שמסופר בחז"ל (מ) שתפסו היצר הרע וכלאו אותו שלושה ימים, וראו שזה היזק לקיום העולם, ולכן ליצר הרע "כמעט אויביהם אכניע" שלא יכולים לבטלו לגמרי, רק הקב"ה עוזר לאדם להתגבר על יצרו, כדאיתא בחז"ל (מא) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, - ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

לח. מדרש רבה פרשת בראשית פרשה נ"ד ס"ק א'.

לט. משלי ט"ז, ד'.

מ. סנהדרין דף ס"ד ע"א.

מא. קידושין דף ל' ע"ב.

ורק לעתיד לבוא מבטיח הקב"ה "ואת רוח
 הטומאה אעביר מן הארץ" (מב), וכדאיתא
 במדרש (מג) וז"ל: אמר להם הקדוש ברוך הוא
 לישראל, בעולם הזה, על ידי יצר הרע, אתם
 פורשין מן המצות, לעתיד לבוא, אני עוקרו
 מכם, שנאמר (מד) והסירותי את לב האבן
 מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר, ואת רוחי אתן
 בקרבכם, ועשיתי את אשר בחוקי תלכו,
 ומשפטי תשמרו, (עכ"ל). יהי רצון שנזכה לזה
 במהרה.

להגיד בבוקר חסדך ואמונתך כלילות (מה)

ידוע שבוקר מרמז לגאולה, ולילה מרמז
 לגלות, ולכן מתי נוכל לזכות לגאולה השלימה,

מב. זכריה י"ג, ב'.

מג. תנחומא פרשת שלח סימן ט"ו.

מד. יחזקאל ל"ו, כ"ו- כ"ז.

מה. תהלים צ"ב, ג'.

רק כשנחזיק את עצמינו בגלות באמונת ה' בכל המצבים, ובכל הזמנים.

משלי

צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר (מ)
הצדיק כשאוכל, הוא מתכון לרוחניות כדי שיהיה לו כח לעבוד ה', לכן הוא תמיד שובע, אפילו מאוכל מועט, אבל הרשע אוכל למלא תאותו החומריות, לכן הוא תמיד רעב, כי בטן רשעים תחסר.

מצא אשה מצא טוב (מז)

וכתיב (מח) ומוצא אני מר ממות את האשה,

מו. משלי י"ג, כ"ה.

מז. משלי י"ב, כ"ב.

מח. קהלת ז', כ"ו.

נשאלת השאלה איך אפשר להבין את שני הניגודים.

רק אם האשה מתנהגת ומתלבשת בצניעות, ומגדלת את הילדים ליראת שמים, כדכתיב (מט) כל כבודה בת מלך פנימה, אז "מצא אשה מצא טוב".

אבל אם היא "האשה" שמתלבשת לא בצניעות, והיא נמצאת תמיד בין חברות וברחובות, שכולם מכירים אותה בתור האשה המפורסמת, זה כבר רע ממות.

שיר השירים

אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש ^(ג)
 כנסת ישראל רוצה להדגיש, שזה שהיא
 שחורה, לא יחשבו בגלל שהיא יושבה בשמש,
 והתהלכה בטל, אלא שזה תוצאה מרוב עמל
 בתורה הקדושה, שהקדישה את כל הכוחות
 ללמוד התורה בלי הפסק.

דניאל

יהב חכמתא לחכימין, ומגדעא לידעי בינה ^(א)
 צריכים להבין למה לא יתן הקב"ה קצת
 חכמה גם לטיפשים.

ג. שיר השירים א', ו'.

נא. דניאל ב', כ"א.

רק הטיפש חושב את עצמו לחכם גדול, שלא צריך ללמוד יותר, כי הוא יותר חכם מכולם, לכן לא נותן לו הקב"ה חכמה, כי הוא לא מבקש זאת, ולא מחפש זאת.

אבל החכם יודע שכמה שהוא למד חכמה, הוא רוצה ללמוד עוד ועוד חכמה, להוסיף על ידיעתו, כי זאת היא תשוקתו ושאיפתו ובקשתו כל הימים, להוסיף חכמה על חכמתו, לכן הקב"ה מעניק לו חכמה בשפע, להשביע את רצונו.

סדר התפלה

ברכת השחר

בברכת השחר מברכים קודם על נטילת ידים, ואח"כ מברכים לעסוק בדברי תורה.

אפשר לומר רמז למה קודם נוטלים הידים, ואח"כ מברכים לעסוק בדברי תורה, ללמד את האדם, שלפני שהוא יושב לעסוק בתורה, צריך לדאוג שידיו יהיו נקיות, (לא רק במים וסבון), מגזל, מלצער את חבירו, לא להלבין פניו, לא לרמות במסחר וכדומה, אז כשהוא בסדר בכל זה, יכול לשבת ולעסוק בתורה, וזה יהיה לנחת רוח לפני ה' יתברך.

אבל אם הוא לא בסדר בענינים אלו, אז כל עמלו בתורה, רק מכעיס את ה', כמו שהנביא (נב) אומר מי ביקש זאת בידכם רמוז חצרי.

תפלות ש"ק

ברעב זנתנו וכשבע כלכלתנו נג)

נב. ישעיה א', י"ב.

נג. בתפלת נשמת כל חי.

צריך להבין, איזה רבותא היא "בשבע כללתנו" בשלמא "ברעב זנתנו" הוא באמת חסד רב, אבל מה הרבותא של "ובשבע כללתנו".

רק הפירוש הוא, שה' נותן לנו שכל, איך להתנהג בזמן שיש שפע ושובע, מלשון הכתוב נד) יכלכל דבריו במשפט.

מועדים

ראש השנה

מי כמוך אב הרחמים זוכר יצוריו לחיים ברחמים נה).

נד. תהילים קי"ב, ה'.

נה. בתפלת שמו"ע בעשרת ימי תשובה.

ה' זוכר את עמו ישראל, אפילו שהם לא ראויים לזה, בגלל החטאים שלהם, עכ"ז זוכר אותם כיון שהם "יצוריו" ולכן מרחם עליהם "לחיים ברחמים".

יום כיפור

אתה נותן יד לפושעים וימינך פשוטה לקבל
(שבים נז)

צריכים להבין, אם ה' נותן כבר יד לפושעים, אז מה שייך לומר וימינך פשוטה לקבל שבים, הרי כבר נתן את היד.

רק אפשר לבאר תיבת "יד" כמו שכתוב אצל
אבשלום^{נז} ואבשלום לקח ויצב לו בחייו את

נז. תפלת נעילה.

נז. שמואל ב. י"ח, י"ח.

מצבת אשר בעמק המלך - ויקרא לה יד אבשלום עד היום הזה. היינו שאבשלום עשה מזכרת, ולכן "אתה נותן יד לפושעים" שה' מזכיר לפושעים שיש מנהיג בעולם, וזה מביא את הפושעים לחזור בתשובה, ואח"כ "ימנך פשוטה לקבל שבים".

סוכות - קרבנות החג

הקרבנות שהקריבו בחג הסוכות הם "פרים, אילים, כבשים" פרים כיום הראשון י"ג, וביום שני י"ב, ובכל יום מתמעטים, אבל "אילים" הקריבו כל יום שנים, ו"כבשים" הקריבו כל יום י"ד נח)

נח. במדבר כ"ט, י"ב-ל"ד.

ונראה להוסיף עוד טעם נט), שאנו מצווים
 לזכור תמיד יציאת מצרים, כדכתיב^ט) למען
 תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך,
 וזה מרומז בקרבנות אלו, דהרי במצרים שחטו
 את הקרבן פסח ב"ד בניסן^{סא}) לכן מקריבים כל
 יום י"ד כבשים" לזכר יציאת מצרים וקרבן
 פסח.

"אילים שנים" אחד לזכר אילו של יצחק^{סב}),
 והשני זכר לאיל המלואים שהקריבו כשהקימו
 את המשכן^{סג}). ומה שמפחיתים הפרים כל יום,

נט. ודרשת רז"ל ידוע: סוכה (דף נ"ז ע"א), רש"י
 (במדבר כ"ט, י"ח), דעת זקנים מבעלי תוספות
 (שם י"ג).

ס. דברים ט"ז, ג'.

סא. שמות י"ב, ו'.

סב. בראשית כ"ב, י"ג.

סג. ויקרא ט', ב'.

ללמד את האדם שבנוגע לגאווה שמסמל השור צריך לנהוג לא להגאות, ואז יכול להגיע לשלימות.

סוכות – ד' מינים

ולקחתם לכם ביום הראשון, פרי עץ הדר, כפות תמרים, וענף עץ אבות, וערבי נחל, ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים^{סד}.

אפשר לרמז הארבע מינים שלוקחים בסוכות, באופן זה, החשוב מכולם הוא ה"אתרוג", שהוא מרמז על הלב^{סה}.

ה"לולב" שהוא הגבוה שבכולם, מרמז על המוח שנמצא בראש האדם במקום גבוה.

סד. ויקרא כ"ב, מ'.

סה. מדרש רבה ויקרא ל', י"ג.

שלושה "הדסים" מרמז על שלושה חושים החשובים שיש באדם שהם: דיבור, ראייה, שמיעה.

ושני "ערכי נחל" מרמזים על הידים ועל הרגלים, וזה בא ללמד אותנו שצריך האדם להשתדל שמעשיו והליכותיו יהיו בכל ההידור, הן בין אדם למקום, והן בין אדם לחבירו, דכמו שהוא מהדר לקנות הארבע מינים שיהיו ללא פגם, בדיוק כך צריך להתנהג בין אדם לחבירו.

חנוכה

כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל, להשכיחם תורתך, ולהעבירם מחוקי רצונך^(סו) לכאורה יש כאן כפל לשון, "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך".

רק מרומז כאן, שהיונים רצו להשכיח מישראל את התורה^{סז}), וזאת היתה מטרתם העיקרית, רק הם לא רצו לגלות את מזימותם, לכן ניסו "להעבירם מחוקי רצונך" ז"א התחילו להחליש מצוות קטנות, וכך לאט לאט להגיע אל מטרתם העיקרית של "להשכיחם מתורתך".

פורים

בימים ההם, ומרדכי יושב בשער המלך, קצף בגתן ותרש שני סריסי המלך משומרי הסף, ויבקשו לשלוח יד במלך אחשורש, ויודע הדבר למרדכי, ויגד לאסתר המלכה, ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי^{סח}).

סז. בני יששכר מאמרי חדשי כסלו טבת מאמר ג ס"ק ג.
 סח. מגילת אסתר ב', כ"א-כ"ב.

צריכים להבין, מה היה איכפת למרדכי שהורגים את אחשורש, ממילא הוא לא יהודי. רק כתיב סט) "תחת שלש רגזה ארץ — תחת עבד כי ימלוך" יוצא מזה שאם היו הורגים את אחשורש, היה אחד מהם נהיה למלך, והרי הוא סך הכל עבד, לכן חשש מרדכי מזה, שיהיה יותר גרוע ליהודים, לכן גילה לאסתר המלכה את המזימה.

בקריאת התורה קוראים בפרשת עמלק "והיה בהניח לך ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה לרשתה תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח" ע).

צריך להבין, אם יהיה לנו מנוחה מכל

סט. משלי ל', כ"א-כ"ב.

ע. דברים כ"ה, י"ט.

האויבים מסביב, אם כן למה לא נכלל גם כן עמלק, שצריך למחות אותו בנפרד.

רק "מכל אויבך" הכוונה לאויבים הגשמיים, זאת אומרת שהיהודים ישבו על אדמתם בשקט ובטחון בלי מלחמות, עכ"ז יהיה לנו מלחמה עם עמלק שזה הכונה לאויב הרוחני, כדכתיב (עא) ויזנב בך כל הנחשלים אחריו, וידוע שעמלק בא להחליש האמונה^{עב}), לכן אנחנו מצווים בכל הזמנים להלחם עם עמלק ולמחות את זכרו, אפילו כשאנו יושבים על אדמתנו בשקט ובשלוה.

עא. שם י"ח.

עב. כמבואר בשומר אמונים מבוא השער פרק ה' דף

כ"ג.

שבועות

בעשרת הדברות^{עג} הוזהרנו על "לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, לא תענה ברעך עד שקר, לא תחמוד".

וצריך להבין למה רק ב"לא תחמוד" מפרט הכתוב מה אסור לחמוד, ואילו ב"לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, לא תענה ברעך עד שקר", לא מפרט הכתוב פרטיו מה אסור.

ונראה דשאר הדברים לא צריך הכתוב לפרט, דזה דבר מוכן ומקובל לכולם, שאסור לעשות כן, וחלק מהם הוזהרו בהם גם אומות העולם. אבל "לא תחמוד" זה לא ברור לכולם שאסור לחמוד מה שיש לחבר. כי מדת החמדה נובעת מקנאה, ולכן בתחילה הוא חומד רק את הבית של החבר, ולבסוף הוא יכול להגיע למדה

עג. שמות כ', י"ג-י"ד. דברים ה', י"ז-י"ח.

מגונה ולחמוד את אשת חברו, וככה להתדרדר
למעשים לא טובים, כי עבירה גוררת עבירה עד).
לכן הזהיר אותנו השי"ת ב"לא תחמוד" בכל
הפרטים כדי שלא להכשל בעבירות החמורות
שיכולים לבא אם עוברים על לא תחמוד.

חז"ל

מוכה

כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו עה)
הפשט הפשוט הוא שמי שיותר גדול יש לו
נסיונות יותר גדולים.

עד. אבות פרק ד', משנה ב'.

עה. סוכה דף נ"ב ע"א.

ואפשר לומר עוד רעיון, מי שיותר גדול בתורה וביראת שמים, הוא רואה שהיצר הרע שלו עוד יותר גדול, שעדיין לא הצליח להתגבר עליו.

כתובות

בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה עו

מאמר חז"ל זה לכאורה סותר מאמר חז"ל בגמ' עז "אנטונינוס ורבי שלא פסקו משלחנם

עו. כתובות דף ק"ד ע"א.

עז. ברכות דף נ"ז ע"ב, וברש"י פרשת תולדות כ"ה, כ"ג.

לא צנון ולא חזרת ולא קשואין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים". מצד אחד רואים שהיה לו כל טוב, ומצד השני הוא מעיד על עצמו שלא נהנה מהעולם הזה.

רק לכל אדם יש רגש של הנאה, ורבי העיד על עצמו שלא בזבז אפילו משהו הנאה על חפצי העולם הזה, רק כל ההנאה שלו מסר לחפצי עולם הבא, בלימוד התורה וקיום מצותיה בקדושה ובטהרה, ובהם נכלל אכילה לשם שמים.

עבודה זרה

מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת עח).

אפשר להבין זאת מה שה' חנן אותי להבין

עח. עבודה זרה דף ג' ע"א.

משמעות אימרה זו ממשי לפני חג הפסח (תש"נ, בזמן שהעבודה בעיצומה), הרי ידוע שמה שטורחים יותר בעבודות לפני חג הפסח, נהנים יותר בחג עצמו.

והנה עולם הזה נקרא חול, ועולם הבא נקרא שבת, יוצא מזה שמה שבן אדם טורח בעולם הזה בלימוד התורה וקיום מצוות וצדקה וחסד, יהנה יותר בעולם הבא מזיו השכינה.

חולין

אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי, הן עמדו לי בעת זקנותי (ע"ט).

אפשר לומר, דהתנא הקדוש לא רצה במאמר

ע"ט. חולין דף כ"ד ע"ב.

הזה להראות שהיה לו אמה מסורה שדאגה שגופו יהיה חזק ויפה, רק שאמו החזירה לו מקטנותו יראת שמים ומדות טובות, כמו שכתוב^פ) כשמן הטוב, ואיתא בחז"ל^{פא}) מה השמן שאתה נותן לתוכו מים, שהוא עולה וצף למעלה, כך בעל שם טוב.

מדרש רבה

אנטונינוס^{פב}) אמר לרבינו הקדוש, צלי עלי (תתפלל עלי), אמר לו (רבינו הקדוש) תשתזיב מן צנתא (תינצל מן הקור), אמר לו (אנטונינוס) יתר חדא כסו וצנתא אזלה (פירוש מה תפלה

פ. תהלים קל"ג, ב'.

פא. מדרש תנחומא פרשת ויקהל סימן א'.

פב. מדרש רבה ויקרא פרשה ט"ז ס"ק ח'.

היא זו, אם קר לך עשה לך כסות אחד יותר, והצינה הולכת לה פג), אמר לו (רבינו הקדוש) תשתזיב מן שרבא (תינצל מן החום), אמר לו (אנטונינוס) הא כדו צלי עלי פד).

יש כאן רמז לרעיון נפלא מאוד, אנטונינוס ביקש ברכה מרבו, שיוכל ללמוד התורה הקדושה, ולהכניע את היצר שמפריע לזה, ובירך אותו רבינו הקדוש, שה' ישמור אותו מקרירות הייצר, שמקרהו מלעבוד ה', בבחינת פה) אשר קרך בדרך, ענה לו אנטונינוס שלברכה כזו לא צריך, כיון שהתלהבות אחת אמיתי, מגרשת לחלוטין את קרירות הייצר.

ולכן בירך אותו רבינו הקדוש, שה' ישמרהו

פג. מתנות כהונה שם.

פד. מדרש רבה שם.

פה. דברים כ"ה, י"ח.

מחוס, ז"א מהתלהבות הייצר, דהיצר הרע בא לבן אדם בהתלהבות גדולה, ממריץ אותו ללמוד רצוף 18-20 שעות בלי הפסק, ומביא לו סיפוק מלימוד זה, וגם מגלה לו חידושים למכביר, כידוע שהיצר הרע הוא ג"כ למדן, כמו שאמרו חז"ל^{פז} כתלמיד חכם נדמה לו, שר של עשיו ליעקב אבינו^{פו}, והאדם אינו מבחין שהתלהבות זו נובעת מכח היצר הרע, והוא נמשך אחריו, ובמשך הזמן מקדר אותו לאט לאט, עד שהוא מצליח להרחיק אותו מדרך ה' ר"ל. לכן צריך האדם להיות עירני, ולחשוב כשהוא מקבל פתאום התלהבות יתירה, לבחון אם זה מצד היצר טוב, או חלילה מצד הייצר הרע. ולכן ברכה זו קיבל אנטונינוס בשמחה.

פו. חולין דף צ"א ע"א.

פז. בראשית ל"ב, כ"ה.